

DRŽAVA U MEĐUNARODNOM PRAVU

Petrović, Julijana

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:875206>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI ODJEL
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

Julijana Petrović

DRŽAVA U MEĐUNARODNOM PRAVU

Završni rad

Šibenik, 2016 godina

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI ODJEL
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

DRŽAVA U MEĐUNARODNOM PRAVU

Završni rad

Kolegij: Pravo međunarodnih organizacija

Mentor: Dr.sc Ljubo Runjić

Student/ica: Julijana Petrović

Matični broj studenta: 122400953

Šibenik, rujan 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. OPĆENITO O MEĐUNARODNOM PRAVU	2
2.1. Pojam međunarodnog prava	2
2.2. Podjela međunarodnog prava	5
2.3. Pravna priroda međunarodnog prava	6
2.4. Izvori međunarodnog prava	8
2.5. Kodifikacija međunarodnog prava	11
2.6. Povijest međunarodnog prava	13
3. DRŽAVA I MEĐUNARODNO PRAVO	15
3.1. Država općenito	15
3.2. Priznanje države	19
3.3. Priznanje vlade	22
3.4. Temeljna prava države	23
3.5. Složene države	25
a) Personalna unija	26
b) Realna unija	26
c) Federacija	26
d) Konfederacija	27
4. ZAKLJUČAK	28
5. LITERATURA	29

Temeljna dokumentacijska kartica

Veleučilište u Šibeniku: Završni rad

Upravni odjel

Preddiplomski stručni studij Upravni studij

DRŽAVA U MEĐUNARODNOM PRAVU

Julijana Petrović

Adresa: julijanap75@gmail.com

SAŽETAK RADA:

Tema ovog rada je država u međunarodnom pravu. Kako se kroz povijest razvijala država tako se razvijalo i međunarodno pravo. Uz glavne izvore međunarodnog prava običaje i ugovore tu su i ostali izvori koji su sabrani u propise kojih se države kao glavni subjekti moraju pridržavati, zbog općih ciljeva mira i sigurnosti, a koje propise u skladu sa međunarodnim obvezama moraju uskladiti sa unutarnjim pravom. Država da bi postala subjekt međunarodnog prava, mora ispuniti sljedeće uvjete, odnosno mora imati: stalno stanovništvo, određeno područje, vladu i sposobnost ulaziti u odnose s drugim državama. Najznačajniji ugovorni tekst kojim su ta prava i dužnosti država postala pravilima pozitivnog međunarodnog prava jest Povelja UN iz 1945.g. koja su formulirana kao načela općeg međunarodnog prava, što obvezuje sve države svijeta.

(29 stranica, 1 slika, 21 literaturni navod / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen: u Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: država, međunarodno pravo

Mentor: Dr.sc. Ljubo Runjić

Rad je prihvaćen na obranu : 22.09.2016.

BASIC DOKUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik Final work

Department of Administration

Professional Undergraduate studies of Administration

COUNTRY IN INTERNATIONAL LAW

Julijana Petrović

Adress: julijanap75@gmail.com

SUMMARY OF WORK:

This paper is a state in international law. As the historically developed countries also developed and internationally right. In addition to the main sources of international law, norms and agreements there are other sources that are collected in the regulations which state as the main entities must adhere to, because of the general objectives of peace and security, and that the regulations in accordance with international obligations must comply with domestic law. Country to become a subject of international law, must meet the following requirements, or must have: a permanent population, defined territory, government and capacity to enter into relations with other states. The most significant contractual text which are the rights and duties of the state has become the rules of positive international law is the UN Charter of 1945 which are formulated as principles of general international law, which is binding for all countries of the world.

(29 pages, 1 figure, 21 of references / original language: Croatian)

The work is stored in the Library of the Polytechnic in Šibenik

Keywords: country, international law

Supervisor: Ph.D. Ljubo Runjić

The work was accepted on defense: 22.09.2016.

1. UVOD

Tema ovog završnog rada je država u međunarodnom pravu koje sam podijelila na dva dijela koja su međusobno povezana.

Nakon uvoda, u prvom dijelu definirat ću pojam međunarodnog prava koje se ne može zamisliti bez postojanja država.

Zatim ću objasniti podjelu i pravnu prirodu međunarodnog prava, uz poseban osvrt na izvore međunarodnog prava u materijalnom i formalnom smislu.

Potom ću objasniti važnost kodifikacije, odnosno koliko je bitno sakupljanje svih propisa u jednu zbirku, da bi se lakše utvrdilo neko pravo kod specifičnog spora.

I na kraju prvog dijela pojasnila sam povijest međunarodnog prava.

U drugom dijelu posebnu pozornost ću posvetiti državi koja za svoje postojanje mora imati tri bitna elementa, područje, stanovništvo i organizaciju vlasti, kao i specifične osobine i oblike država prema obliku vladavine.

Zatim sam objasnila proces priznanja države i navela primjer priznanja Republike Hrvatske, a također sam objasnila proces priznavanja vlade.

U temeljnim pravima države objasnila sam načela Povelje UN-a, odnosno Deklaracije iz 1970. godine.

I na kraju sam objasnila da države možemo podijeliti na unitarne poput Republike Hrvatske i složene gdje po pravilima postoje zajednička tijela koja imaju vlastite organe. Najstariji oblici složenih država su personalna i realna unija. Tu je vlast provodio monarh, dok u novije vrijeme nastaju federacija i konfederacija.

U zaključku će biti izdvojene najvažnije spoznaje usvojene istraživanjem zadane teme. Rad je upotpunjen dodatnim objašnjenjima i citatima, koji se nalaze u popisu korištene literature.

2. OPĆENITO O MEĐUNARODNOM PRAVU

2.1. Pojam međunarodnog prava

Međunarodno pravo je sustav pravnih pravila koja uređuju odnose u međunarodnoj zajednici priznati subjekata. ¹

Međunarodno pravo je sustav pravila koja na pravni način uređuje odnose između subjekata toga prava. ²

I Andrassy i Degan objašnjavaju elemente definicije, pa je tako Andrassy objašnjava da je izraz međunarodno pravo prijevod jednakoga naziva u gotovo svim jezicima (droit international, international law i sl.). Izraz „gentium“ u rimskom pravu označavao je nešto drugo tj. privatno pravo, ali su ga neki pisci upotrebljavali za međunarodno pravo od ranih početaka znanosti tog prava i upotrebljavaju ga do danas. ³

Međunarodno pravo često se naziva međunarodno javno pravo, za razliku od međunarodnog privatnog prava, iako mnogi pisci žele povezati te dvije grupe prava. Međunarodno javno i međunarodno privatno pravo dvije su bitno različite grane prava, jedino ih veže isti izraz u nazivu.

Međunarodno pravo je **pravo** koje je u svojoj biti pravo kao i svaka druga grana prava. Od pravila međunarodnog prava valja razlikovati običaje i pravila učtivosti, to su običaji ophođenja koji nisu pravno obvezni nego su nastali u želji za prijateljskim susretima i međusobnim poštivanjem (npr. neki običaji ceremonijala, diplomatske povlastice i sl.).

Održavanjem običaja učtivosti ista mogu čvrsto povezati sudionike, a ukoliko se ne vrše može doći do vrlo zamršenih političkih zapleta. S gledišta međunarodnog prava ne postoji pravna obveza za održavanje pravila učtivosti i običaja nego do dobre volje članova međunarodne zajednice.

1. Juraj Andrassy, Božidar Bakotić, Budislav Vukas, Međunarodno pravo 1, Zagreb, 1995., str. 1.

2. Vladimir Đuro Degan, Međunarodno pravo, Zagreb 2011., str. 3.

3. *Ibid*

Međunarodno pravo je sustav pravnih pravila. Pojedina i sustavno nepovezana pravna pravila ma koliko ih bilo ostavljaju praznine. Ako su pravne norme dio cjelovitog sustava normi, moguće je riješiti i slučaj koji nije unaprijed predviđen tj. slučaj koji se ne može podvesti pod neko pravno pravilo koje bi bilo predviđeno za takvu vrstu slučajeva. Međutim praznine u međunarodnom pravu postupno se popunavaju, a pojedina pravila postaju povezana.

Sve do novijeg vremena međunarodno pravo definiralo se kao sustav pravnih pravila koja uređuju odnose među **državama**. Tu se polazi od stajališta da su samo države subjekti međunarodnog prava.

Međunarodno pravo ne može se zamisliti bez postojanja više država između kojih postoji barem neka veza. Međunarodno pravo nije se moglo snažnije razvijati u doba rimskog carstva kada je to carstvo obuhvaćalo veći dio svijeta koji je međusobno bio povezan kulturom i sl. ali je imalo slabe ili gotovo nikakve veze sa ostatkom svijeta. Uz postojanje više država potrebna je i neka sličnost u kulturi i sl. da bi se mogli izgraditi odnosi između tih država koji bi bili regulirani pravnim pravilima, jer ako nema mogućnosti prometa između država odnosno kruga država tada ne može biti ni međunarodnog prava. Krug država između kojih je moguće izgrađivanje pravnih normi međunarodnog prava naziva se međunarodna zajednica.

Danas postoji samo jedna međunarodna zajednica koja obuhvaća čitav svijet. Moguće je postojanje više odvojenih međunarodnih zajednica koje imaju svoje propise međunarodnog prava, tako je bilo u staro doba kada je postojalo više kulturnih krugova koji nisu bili međusobno povezani (npr. Kina, Indija i sl.).

Međunarodno pravo često se uspoređuje s unutarnjim pravom ili se njemu suprostavlja. Postavlja se pitanje o njihovom odnosu i rješavanju sukoba između propisa unutarnjeg prava države i međunarodnog prava. Tu dolazimo do dva tabora pisaca **moniste** i **dualiste**. Monisti tvrde da je čitavo pravo jedinstven sustav koji sadrži načela o rješavanju sukoba između pravila međunarodnog i pravila unutarnjeg prava, dok dualisti tvrde da su međunarodno pravo i unutarnje pravo među sobom odjeljeni, usporedni i nezavisni sustavi pravnih pravila.

Države su obvezne da usklade svoje unutarnje pravo sa svojim međunarodnim obvezama koje se temelje jednako na običajnom pravu kao i na ugovorima kojih su stranke. Prema tome nije potrebno da svako pravilo međunarodnog prava bude izrjekom pretvoreno u unutarnje pravo nego je dovoljno da ono bude prihvaćeno, zato je kod ugovora dovoljno da

budu pravovaljano sklopljeni i po potrebi ratificirani, a nije potrebno da budu ozakonjeni. Ustav Republike Hrvatske od 22. prosinca 1990. godine propisuje u čl. 134. „međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu sa sa ustavom i objavljeni, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj snazi su iznad zakona“. Uz to treba napomenuti da hrvatski Ustav ne daje prednost cijelom međunarodnom pravu pred unutarnjim pravom RH već jedino međunarodnim ugovorima koje Hrvatska izričito prihvati.⁴

Degan tako objašnjava da je međunarodno pravo sustav pravnih pravila s pretpostavkom da u svojoj ukupnosti nema praznina.

Ako stranke međunarodnog spora povjere svoj spor nekom međunarodnom sudskom ili arbitražnom tijelu na odlučivanje na toj osnovi, najmanja je mogućnost da će se pri odlučivanju sudac ili arbitar suočiti s problemom praznina u međunarodnom pravu. Ipak u nekim slučajevima praznine u međunarodnom poretku postoje. Drugi navod da međunarodno pravo na pravni način uređuje odnose između svojih subjekata. Tu se želi pokazati razlika između pravila međunarodnog prava čije lišenje povlači za sobom odgovornost po tom pravu i pravila učtivosti, pukog običaja ili pravila koja nemaju pravni značaj čijim kršenjem može doći do nesuglasica, ali ne povlači odgovornost po međunarodnom pravu. Treći navod, pojam subjekta međunarodnog prava je kroz povijest bio podložan promjenama, u početku subjektima su se podrazumijevali podanici vladara, a međunarodno pravo je bilo pravo između vladara država, kasnije se subjektima smatraju nosioci prava.⁵

U 19. st. kad se vlast vladara počela ograničavati subjekti međunarodnog prava isključivo su suverene države. Većina pravnih pravila bilo unutarnjeg bilo međunarodnog prava se krše jer ih nije moguće spriječiti bilo pravnom zabranom ili sankcijom.

Međunarodno pravo razlikuje se od unutarnjeg prava jer su subjekti međunarodnog prava države i nevladine organizacije, dok su kod unutarnjeg prava čovjek pojedinac i pravne osobe. Isto tako međunarodno pravo ne poznaje pravo centraliziranih organa za osiguranje i izvršenje pravila, ali to ne znači da međunarodno pravo nema sankcija.

Sankcije postoje ali su specifične i decentralizirane.

4. Juraj Andrassy, Božidar Bakotić, Budislav Vukas, Međunarodno pravo I, Zagreb, 1995., str. 6.

5. Vladimir Đuro Degan, Međunarodno pravo, Zagreb 2011., str.3.

Država koja je žrtva oružanog napada ima pravo pribjeći prirodnom pravu što je predviđeno prema čl. 51. Povelje UN-a, a u drugim slučajevima, može primjenjivati druge protumjere, npr. privremena obustava tranzitnog prometa preko svog područja ali ne smije pribjeći oružanoj sili prema državi kršiteljici.⁶

U najtežim slučajevima Vijeće sigurnosti UN-a može naložiti sankcije prema državi kršiteljici, a koje obvezuje sve ostale članice.

2.2. Podjela međunarodnog prava

Andrassy međunarodno pravo dijeli na više načina:

1. Na staro razlikovanje između pozitivnog i prirodnog prava, koje potječe iz škole prirodnog prava koje je smatralo da je pravo sustav od prirode danih pravila u koje ljudi moraju ugraditi samo pojedinosti, dok se danas priznaje samo pozitivno pravo, tj. pravo stvoreno uz privolu država.

2. Slijedeća je podjela na običajno i postavljeno pravo.

3. Opće i posebno pravo koje se razlikuje po tome da li neko pravilo vrijedi među svim državama međunarodne zajednice ili samo među državama određenog kruga.

4. Apsolutno obvezatno pravo i dispozitivno pravo.

Velika većina pravila međunarodnog prava je dispozitivno pravo, odnosno subjekti moraju dogovorom za neki određeni odnos odrediti nešto drugo, a ne pravilo koje propisuje pravilo općeg međunarodnog prava, npr. može se sporazumjeti da ugovor djeluje retroaktivno (unatrag) za razliku od općeg međunarodnog prava gdje je to nemoguće. Primjer apsolutnog obveznog običajnog međunarodnog prava nalazimo u području temeljnih prava i sloboda čovjeka te u nekim temeljnim pravima i obvezama kao što je zakon agresije i zabrana mijenjanja državnih granica uporabom sile.

6. Vladimir Đuro Degan, Međunarodno pravo, Zagreb 2011., str. 7.

5. Pravo rata i mira

Za vrijeme rata ostaju u važnosti mnoga pravila prava mira. Neki pisci zajednička pravila stavljaju u opći dio iz kojeg onda prikazuju posebna pravila mirnog i ratnog doba, neki pak smatraju da ta podjela u doba zabrane rata nema svrhe.

6. U novije vrijeme često se izdvajaju pojedine skupine unutar međunarodnog prava kao posebne grane. Tako se govori o ustavnom, upravnom kaznenom postupovnom međunarodnom pravu. Međunarodno ustavno pravo obuhvaća pravilo o ustrojstvu međunarodnih zajednica, međunarodno upravno pravo prikazivalo bi različite oblike međunarodne suradnje a u svezi zajedničkih ekonomskih, socijalnih i drugih interesa. Međunarodno kazneno pravo obrađivalo bi međunarodnu odgovornost. Međunarodno postupovno pravo prikazivanje jakog razvoja i prakse za mirno rješavanje sporova (arbitraža, suđenje i sl.).⁷

2.3. Pravna priroda međunarodnog prava

Ima dosta pisaca koji međunarodnom pravu odriču značaj prava. Tek je u 19. st. počela prava navala na pravni značaj međunarodnog prava naročito onih koji pravo smatraju izrazom nečije volje ili vlasti zapovijedanja. Pa upravo zbog toga neki pisci tvrde da je ono što se naziva međunarodnim pravom samo konvencionalna norma, nepotpuno pravo, pravo na nastojanju, međunarodni moral, te da su to tek pravila svrsishodnosti koja se poštuju dok to zahtijeva država. Pa tako Andrassy objašnjava glavne razloge pisaca koji međunarodnom pravu oduzimaju međunarodno pravni značaj prava.

1. Političari, diplomati, povjesničari, pravници kroz svoja iskustva tvrde da nema međunarodnog prava jer se često krše pravila tog prava, a što se pokazalo u I. i II. svjetskom ratu kada se taj skup obveznih pravila srušio u nizu naselja i samovoljnih odluka zaraćenih država. Pravilo međunarodnog prava dosta su se kršila u II. svjetskom ratu kad su pojedine države prešle svaku granicu čovječnosti. Nasuprot dokazu iskustva čestom kršenju međunarodnog prava može se iznijeti dokaz o stalnom pozivanju na pravo jednako u doba mira kao i u ratu.

7. *Ibid* Juraj Andrassy, Božidar Bakotić, Budislav Vukas, Međunarodno pravo 1, Zagreb, 1995., str. 6-8.

Pa je tako za teške ratne zločine počinjene u II. svjetskom ratu, kao i u ratu na području bivše Jugoslavije uveden oblik kaznene represije.

2. U drugi red dolaze prigovori da je nemoguća pravno-filozofijska konstrukcija međunarodnog prava prema tome međunarodno pravo moglo bi postojati samo onda kada bi nad državama postojala neka viša organizacija vlasti. No takva vlast ne postoji, niti je ona moguća jer bi tako nestala suverenost države.

3. Među važne prigovore pravnoj naravi međunarodnog prava ubraja se i onaj o oskudnosti norma, tj. da međunarodno pravo obuhvaća premali broj normi tako da oni nemogu dati zaokruženu cjelinu. Također se prigovara da međunarodnom pravu nedostaje sustavna izgrađenost u jedinstveno regulirani životni poredak.

4. Prigovara se također da međunarodno pravo nema bitnih značajki prava jer nema zakonodavca, suca niti prisilnog izvršenja tj. ovrhe.⁸

U međunarodnom pravu postoje umjesto zakonodavstva ugovori koji kodificiraju pojedine dijelove međunarodnog prava, te stvaranjem pravnih pravila pristankom država međunarodnom je pravu svojstven način stvaranja prava.

Na prigovor da u međunarodnom pravu nema suca, može se reći da postojanje suca ili sudova nije preduvjet za postojanje prava, jer sudac ne stvara pravo, on ga primjenjuje.

Također, prigovara se da nema prisilnog izvršenja jer iznad države nema nikakve više vlasti, te je jedina sankcija rat. Ali i tu se može uputiti na usporedbu s ustavnim pravom. Kako se u povijesti smatralo da je rat sankcija tada se događalo da je svaka strana smatrala da je branitelj svojih prava.

Danas međunarodno pravo zabranjuje rat, kao i agresiju uporabom sile. U povelji UN prema glavi VII stoji ako kršenje međunarodnog prava dosegne razinu „prijetnje miru, narušavanje mira i činu agresije“ dopuštene su raznovrsne kolektivne mjere (npr. djelomično ili potpuno prekidanje ekonomskih odnosa, prekidanje diplomatskih odnosa i sl.) ili uz uporabu oružja (npr. blokade ili druge operacije zračnih, kopnenih, pomorskih snaga članova UN-a).

Iz svega navedenog da se zaključiti da je međunarodno pravo zaista pravo, iako se razlikuje od unutarnjeg prava u mnogim pojedinostima.

8. *Ibid* Juraj Andrassy, Božidar Bakotić, Budislav Vukas, Međunarodno pravo 1, Zagreb, 1995., str. 8-11.

2.4. Izvori međunarodnog prava

U međunarodnom pravu govori se o izvorima u materijalnom i u formalnom smislu. Izvori u materijalnom smislu isti su kao i svega ostalog prava.

Pa tako Andrassy pojašnjava da se sve pravo, pa tako i međunarodno pravo javlja u obliku običajnog prava ili u obliku postavljenog prava. Međunarodno pravo nastaje putem običaja, a postavljeno pravo jesu u međunarodnom pravu, međunarodni ugovori. Tako da su običaji i ugovori dva glavna izvora međunarodnog prava, ali nisu jedini izvori, tako da se Andrassy služi Statutom Međunarodnog suda (čl. 38 st. 1) za nabranje izvora međunarodnog prava.⁹

1. Običajno pravo – nastaje ponavljanim vršenjem koje prati pravna svijest, vršenje može biti i propustom, ali je uvijek potrebna svijest da je određeno ponašanje u skladu s pravilom međunarodnog prava i da to što se čini je određeno međunarodnim pravom.

Dakle, običajno pravo nastaje kad se sastanu objektivni i subjektivni elementi potrebni za stvaranje običajnog prava. Tako mnogi prikazuju običajno pravo kao rezultat danog pristanka države uz neko pravilo. Običajno pravo nastaje stalnim vršenjem duže vrijeme, a moguće je da se neko pravilo stvori u kratko vrijeme.

Statut Međunarodnog suda u čl. 38 o općoj praksi govori da se običajno međunarodno pravo odnosi na sve članove međunarodne zajednice, dok je međunarodni sud potvrdio mogućnost stvaranja regionalnog običajnog prava koje vrijedi samo između dvije države. Najbolji primjer regionalnog običajnog prava pronalazimo u državama Latinske Amerike u svezi diplomatskog azila. Običajno pravo je najstariji izvor međunarodnog prava.

2. Ugovorno pravo – međunarodnim ugovorima subjekti uređuju međunarodna prava, uređuju svoje odnose, kada se zapazilo da neki ugovori određuju konkretne činidbe i da su izvršenjem iste konzumirali. Nasuprot tome, drugi ugovori uređuju ponašanje na duže vrijeme te uvode trajna pravila tog ponašanja. Otuda i razlika između ugovora – pogodbi i ugovora – zakona (uglava). Kod pogodbe stranke se očituju iako imaju različit sadržaj, imaju istu svrhu i međusobno se popunjuju.

9. *Ibid* Juraj Andrassy, Božidar Bakotić, Budislav Vukas, Međunarodno pravo 1, Zagreb, 1995., str. 14.

Kao suprotnost tome drugi ugovori izražavaju volju više subjekata koje su sadržajno jednake i takav oblik zove se uglava, koja stvara nerazrješivu obvezu na određeno ponašanje. Uglavnom, ugovoru u pravnom poslu je svrha da zadovolji suprotne interese i neusklađene interese, dok uglavi da zadovolji zajedničke interese.

U ugovor se može staviti različiti sadržaj koji se razlikuje u stupnju, ali i najsitnija pogodba, a ujedno je pravno pravilo koje se uklapa u postojeći pravni poredak. Tako da ugovorno ustupanje nekog područja ne znači samo obvezu da se to područje preda, nego da to vrijedi do nove izmjene i da s tim poštuju stečena prava. Primjerice, između takvog ugovora i nekog ugovora o ratnom pravu razlika je samo u stupnju, a ne u biti tog ugovora. I uglavnom stvoreno pravo veže samo ugovorene stranke, a može postati općim pravom kada i ako uđe u običajno pravo.

3. Statut Međunarodnog suda uz ugovorno i običajno spominje još dva izvora međunarodnog prava.

Kao prvo, Opća načela prava, iako neki tvrde da načela nisu poseban izvor međunarodnog prava, nego su već sadržana u običajnom pravu. Također, drugi pak tvrde da opća načela nisu izvor međunarodnog prava, nego se primjenjuju po recepciji koju je izvršio Statut, ali koja veže samo Sud. Pa bi tako stranke pred međunarodnim sudom mogle odgovarati za kršenje pravila koja ih nisu vezala prema općim međunarodnim pravom. Suprotno njima nalaze se pisci koji dokazuju da su opća načela – poseban izvor međunarodnog prava koji se u praksi općenito primjenjuje, a što je opisano u čl. 38. Statuta međunarodnog suda. Pa tako u čl. 38. st. 1 misli se na primjenu pravnih načela koja nisu nastala u međunarodnoj praksi, ali zbog općenite primjene zajedničko dobro svih.

Dakle, opća načela nisu isključivo načela unutarnjeg prava, ona su zajedničko dobro svega pravnog života, pa se tako mogu nadograditi u norme međunarodnog prava, pa se tako načela mogu primijeniti i na međunarodne odnose. Običajno, ugovorno i opća načela po čl. 38 među sobom su jednaka, ali u slučaju sukoba odlučuju opća načela o sukobu jednakih pravila pa tako mlađe pravilo ukida starije, a posebno pravilo prevladava na općenitijim.

4. Kao drugo u Statutu međunarodnog suda u čl. 38. st. 1 navode se sudska rješenja i nauka pisaca, ali je statut taj izvor označio kao pomoćni. Takav izvor može služiti da se iznađu i odrede pravna pravila, a ne da se putem njega stvaraju nova pravna pravila.

S obzirom na to ovaj izvor međunarodnog prava nije jednake vrijednosti kao prva tri. U čl. 59. Statuta međunarodnog suda govori se o tome da presuda suda stvara pravo samo za slučaj koji je riješila i za stranke tog spora.

Nauk pisaca neki drže samostalnim izvorom međunarodnog prava, te tako oni predlažu kako treba razvijati međunarodno pravo, naročito na njihovim sastancima (npr. Institut za međunarodno pravo). Tako se često govori o unutarnjem zakonodavstvu kao o posebnom izvoru međunarodnog prava.

5. Osnivanjem Lige naroda i donošenjem Statuta stalnog suda međunarodne pravde povećava se broj međunarodnih, međudržavnih organizacija. Osnivanjem organizacije i u okviru svake stvara se poseban pravni sustav koji se primjenjuje na države članice. Sve veći broj međunarodnih organizacija i njihov utjecaj nametnuo je dva temeljna međusobno povezana pitanja, prvo da li osim izvora prava navedenih u čl. 38. st. 1 statuta Međunarodnog suda u međunarodnim organizacijama postoje i drugi načini stvaranja međunarodnih pravnih pravila i drugo, da bilo koja pravila vrijede i izvan kruga država članica. Odgovori na ta pitanja jako su bitna jer se međunarodne organizacije bave bitnim problemima međunarodne zajednice.

Isto tako, mnoge univerzalne i regionalne međunarodne organizacije, kao i međunarodne konferencije posredno utječu na razvoj međunarodnog prava.

Tako se u međunarodnim organizacijama često izrađuju nacrti međunarodnih ugovora koji se kasnije usvajaju u organima tih organizacija na posebno sazvanim sjednicama.

Dakle, alati usvojeni u međunarodnim organizacijama i međunarodnim konferencijama usko su povezani s običajnim pravom, te su često izraz već postojećeg međunarodnog prava, a ponekad se formira novo običajno pravo.

Također je bitno da međunarodne organizacije mogu donositi pravila koja neposredno obvezuju članove, ne čekajući da ta pravila uđu u neki oblik međunarodnog prava. Međutim, ugovori kojima se osnivaju međunarodne organizacije koje nemaju nedržavne elemente mogu ovlastiti pojedine ograde da donose zaključke koje obvezuju države članice. Iz dosadašnje prakse međunarodnih organizacija proizilazi da ima nekoliko vrsta obvezujućih odluka, najčešće se radi o zaključcima, npr. rezolucije, odluke o pitanjima koje je bitno za diplomaciju samo organizacije, odluke o prijemu i isključivanju iz organizacije.

Zatim ovlast donošenja obveznih odluka može biti dana jednom organu organizacije, npr. u Povelji UN stoji da će članovi prihvatiti i izvršavati odluke Vijeća sigurnosti.

Ustavni alati međunarodnih organizacija propisuju da će npr. u specijaliziranim ustanovama donositi pravila opće prirode, a ta su pravila najčešće preporuke upućene državama članicama ili pravila čiju obvezatnost za svaku državu zavisi od njenog izričitog ili prešutnog pristanka. Organima međunarodnih organizacija ponekad se daje ovlast mijenjanja pravila koje su države usvojile na temelju međunarodnih ugovora.

6. Iako u čl. 68. st. 1 Statuta Međunarodnog suda jednostrani alati države, sudska rješenja se ne spominju, mnogi pisci te akte ubrajaju u izvore međunarodnog prava. Neki pisci navode i pravičnost kao dopunu praznina. Pravičnost se ponekad javlja i kao dio sadržaja samih pravila međunarodnog prava.

2.5. Kodifikacija međunarodnog prava

Izrazom kodifikacije općenito se u praksi označuje sabiranje postojećih pravnih propisa u jedan jedinstveni zbornik. Kodifikacija je djelo prvotnog organa različitog od onog koji je stvorio propise, što naročito vrijedi za kodifikaciju običajnog prava.¹⁰

Kodifikacija može obuhvatiti pravila različitog stupnja pravne moći koji se postupkom kodifikacije izjednačavaju između sebe. Također kodificirana pravila izjednačuju se s vremenom na vremenski slijed stupanja na snagu.

Kodifikacija uvijek sadržava izmjenu dodanih pravila. To vrijedi za kodifikaciju pravila običajnog i pravila postavljenog u međunarodnom ugovornom pravu. Ako u običajnom pravu postoje razlike regionalne ili druge u kodifikaciji treba izabrati jednu varijantu, a druge odbaciti.

U Povelji UN-a govori se o kodifikaciji i progresivnom razvoju međunarodnog prava kao o posebnom zadatku UN-a.

Kodifikacija međunarodnog prava potrebna je iz razloga što ponekad, unatoč najboljoj volji ne može se utvrditi kako pravo primijeniti na neki konkretan slučaj ili spor. Kada ima više partikularnih pravila ili varijanta što su ih prihvatile pojedine države, tu je potrebna kodifikacija da bi se ta pravila unificirala.

10. *Ibid* Juraj Andrassy, Božidar Bakotić, Budislav Vukas, Međunarodno pravo 1, Zagreb, 1995., str. 29.

Protivnici kodifikacije iznose njene slabe strane, njima se čini da je nesigurnost često korisna jer omogućava pravična rješenja prema potrebi slučaja, pa tako pravilo kojim tekst nije utvrđen riječima podatniji je i prilagodljiv. Kodifikacija smeta prirodnom razvoju međunarodnog prava, djeluje negativno na razvoj jer ukida sposobnost običajno pravne norme da se prilagodi izmjenjenim prilikama.

Kodifikacija može biti općenita i djelomična, zatim sustavna, planska ili prigodna. Kodifikacija općeg međunarodnog prava dana je u zadatak UN-u odnosno u nadležnost Opće skupštine UN-a, čl. 13. st. 1 Povelje UN-a kaže da Opća skupština potiče proučavanje i daje preporuku kako bi se poticao progresivni razvoj međunarodnog prava i njegove kodifikacije. Dakle, Opća skupština potiče kodifikacijski rad na dva načina: proučavanjem i davanjem preporuka članovima UN-a, tako da preporuke mogu biti inicijativne prirode, a mogu se odnositi i na gotove nacрте. Opća skupština moći će neka načela ili pravila skupiti u jedan tekst koju tada ona odobri i prihvati u obliku rezolucije. Opća skupština je u Statutu Komisije za međunarodno pravo odredila značenje riječi progresivni razvoj i kodifikacija, na taj način da izraz „progresivni razvoj“ znači pripremanje nacрта konvencije o predmetima koji još nisu bili uvedeni u međunarodno pravo ili ako nije bilo dovoljno razvijeno u praksi države.

Opća skupština osnovala je poseban pomoćni organ za rad na kodifikaciji međunarodnog prava, Komisiju za međunarodno pravo koja se sastoji od 34 stručnjaka za međunarodno pravo, koje bira Opća skupština, ali ne kao predstavnike njihovih država.

Kada Komisija završi svoj rad, ona šalje izvještaj i nacrt Općoj skupštini gdje se još jednom raspravlja o predmetu, ako pak zaključi da je predmet pripremljen odlučuju o načinu kako će se provesti kodifikacija, a ako neće vraća ga Komisiji za primjedbom i uputama za daljnji rad. Obično za donošenje kodifikacije saziva se diplomatska konferencija država članica UN-a i pozvanih nečlanica, i provodi se putem konvencije koja se usvaja na konferenciji i izlaže potpisivanju, ratifikaciji i pristupu država. Konferencija može promijeniti predloženi nacrt.

Uz rad pomoću Komisije za međunarodno pravo UN djeluje i drugim putem na kodifikaciju međunarodnog prava, tako se posebna komisija Ekonomskog i socijalnog vijeća bavi pravima čovjeka, a plod je Opća deklaracija o pravima čovjeka. Izvan UN-a radi se na kodifikaciji međunarodnog prava, posebno u Međunarodnoj organizaciji i u regionalnim organizacijama, npr. Arapska liga, Nordijsko vijeće.

2.6. Povijest međunarodnog prava

Međunarodni odnosi se razvijaju u svakoj sredini gdje je bilo više međusobno nezavisnih jedinica.

U Starom vijeku odnosi su se razvijali gdje je bilo više država između kojih su postojale bilo kakve veze, pa tako kod starih Grka gdje je Grčki narod živio u manjim političkim nezavisnim zajednicama, gdje je uz međusobnu nezavisnost postojala i jednakost u kulturi, vjeri i dr., a što sve pogoduje za razvoj međudržavnih odnosa.

Ugovori između država imali su vjerski značaj, a isti su potvrđivani prisegom koja bi se po potrebi obnavljala. Također, brojni su primjeri sklapanja saveza. Grci su također poznavali i primjenjivali razne načine mirnog rješenja spora, kao i objavu rata gdje se pazilo na vjerske propise, odnosno svetišta, a svećenici su bili nepovredivi.

Jednako se razvija i Rim, a kada su Rimljani prešli granice svoje države te se susreli s etnički i vjerskim elementima prema istima su zauzeli stav superiornosti, a što se naročito isticalo u daljnjim pobjedama i proširenjima Rimske države. Moguća ravnopravnost je malo pomalo nestajala, pa tako i razvoj međunarodnog prava. Ali ako bi Rim došao u dodir sa jakom suparnikom, tada bi dolazilo do odnosa i ugovora na temelju ravnopravnosti. Kod Rimljana ugovori su se smatrali obvezatnim, pa su ih vrlo strogo sklapali i izvršavali, a za valjanost bila je potrebna ratifikacija.

Kroz Srednji vijek umjesto Rimskog carstva nastaje veći broj međusobno nezavisnih država. Razvija se učenje o pravednom ratu, ako je pravedan uzrok i pravedna namjera, tj. da se rat ne vodi zbog osvajanja teritorija. Također se javljaju prvi planovi za očuvanje svjetskog mira.

Novi vijek u povijesti međunarodnog prava počinje s vremenom kad feudalni odnosi ustupaju svoje mjesto modernim državama. Umjesto organske povezanosti koja je bila značajna kroz Srednji vijek, u Novom vijeku dolazi do izoliranosti države koja sa drugom stupa u savez, ali se to ne smatra jakom i trajnom vezom. U razvoju međunarodnog prava bitan je Westfalski mir 1648. godine kada Europa konačno postaje skup formalno jednakih i među sobom nezavisnih država.

Na početku Novog vijeka javljaju se prva stalna poslanstva, tada se razvijaju i razrađuju pravila diplomatskog ophođenja i ceremonijala.

S obzirom da su oslabile ili nestale duhovne veze u ovom periodu, nedostajao je idejni temelj koji bi olakšao upotrebu arbitraže, kao sredstvo za međunarodne sporove.

Novije doba dijeli se na dva dijela, prvo od francuske revolucije do I. svjetskog rata i drugo, od I. svjetskog rata do danas. Prvo razdoblje je pod utjecajem promjena što su izazvali francuska revolucija i napoleonski ratovi, kada, također dolazi do napretka tehnike, dijelovi svijeta se približavaju pomoću prometnih sredstava. U tom razdoblju javlja se nacionalizam, te se javlja teorija o narodu kao međunarodnoprav-nom subjektu. Međunarodna zajednica širi se na područje cijelog svijeta.

Najvažnije u razvoju međunarodnog prava i međunarodnih odnosa je su Bečki kongres (1815.), Pariški kongres (1856.), Berlinski kongres (1878.), Haške mirovne konferencije (1899. i 1907.).

Napretkom tehnike i prometnih sredstava dolazi do jačeg povezivanja na gospodarskom planu, zatim na humanitarnom djelu što dolazi do izražaja na prvoj Ženevskoj konvenciji (1864.) i Bruxellskom općem aktu o suzbijanju trgovine robljem (1890.).

Prvi svjetski rat donosi duboke promjene u međunarodnim odnosima i nove elemente u međunarodnom pravu. Rat se pooštava u svojim metodama posebno na moru gdje se gube humane tekovine, utječe na gospodarstvo koje pogađa najviše neutralne države.

U tom razdoblju dolazi do pojave socijalističkih država, 1923. nastaje Sovjetski savez. Rat je izazvao traženje ideja za trajni mir, što je rezultiralo osnivanjem Lige naroda. Što se tiče međunarodnog prava u tom razdoblju radi se na sredstvima koja bi pomogla za mirna rješenja međunarodnih sporova i postupaka upotrebe sile, osniva se Stalni sud međunarodne pravde.¹¹

Širi se suradnja među državama u pogledu kulture, prometa, znanosti. Sva ta nastojanja nisu mogla spriječiti nastanak novog rata, te se nakon istog osniva nova organizacija sa glavnim zadatkom da osigura mir, a to je UN.

Razvoj međunarodnog prava nakon II. svjetskog rata donosi međunarodno suđenje za teške prekršaje međunarodnog prava, pomaže se zaostalim zemljama, dok se u novijem razdoblju veća pažnja posvjećuje uređenju prostora van granica (svemir, podmorje) te na zaštiti okoliša.

11. *Ibid* Juraj Andrassy, Božidar Bakotić, Budislav Vukas, Međunarodno pravo I, Zagreb, 1995., str. 41.

3. DRŽAVA I MEĐUNARODNO PRAVO

3.1. Država - općenito

Država je zajednica koja na određenom području djeluje u obliku najviše organizacije pravnog poretka i nije podložna niti jednoj drugoj organizaciji.¹²

Država se također definira kao politička zajednica onih koji vladaju, i onih nad kojima se vlada na osnovu pravila koja su svi prihvatili, a isto tako možemo definirati državu kao organizaciju kojoj je težište na odnosima unutar skupine ljudi koji obavljaju političku vlast.¹³

U smislu međunarodnog prava za državu je bitno da ima 3 bitna elementa: svoje određeno područje, stanovništvo i organizacija vlasti koja je neovisna o drugoj državi. Ako nema nekog od navedenih elemenata, nema učinka postanak države.

Vlast stvorene države može biti u nekim slučajevima znatno smanjena, ali to ne utječe na opstanak države, npr. može biti prostorno i sadržajno ograničena ratom (npr. BiH), zatim znatne ovlasti državnih organa mogu preuzeti UN (npr. Kambodža).

Država može nastati na temelju nekog pravnog akta bilo unutarnje, bilo međunarodne naravi, zatim može nastati ugovorom između bivše kolonijalne sile i narodnooslobodilačkog pokreta. Neke od država nastale su odlukom političkog organa UN-a, a isto tako država može nastati međunarodnim ugovorom.

Što se tiče stanovništva u načelu se može reći da svaki narod, pa i onaj najmanje zemlje ima pravo da stvori svoju državu i da ta država ima svoja prava, suverenost i jednakost. Za granice neke države nije bitno da budu potpuno utvrđene.

Međunarodno pravo može zabraniti i postanak novih država ako to nije u skladu s postojećim poretkom, sankcije takve zabrane bila bi nepriznavanje takve države, a moguće su i druge teže sankcije sve do mjera oružanim snagama.

12. Juraj Andrassy, Božidar Bakotić, Budislav Vukas, Međunarodno pravo 1, Zagreb, 1995., str. 66.

13. Nikola Visković, Teorija države i prava, Zagreb, 2006., str. 21.

Država može i prestati zbog nekih elemenata koji se traže za njen opstanak, nestanak područja, izginuće stanovništva samo su teoretski mogući što se do sada nije dogodilo, dakle ostaje samo da postojeća vlast prestane djelovati što se dogodilo kroz povijest osvajanjem neke države i uništenjem njene državne vlasti.

Država može prestati i mirnim putem, aktom državne vlasti ili međunarodnim sporazumom. Samim prestankom države prestaje njen poredak prava i njene dužnosti. Država je bitan subjekt međunarodnog prava.

Dugo kroz povijest vladalo je mišljenje da je samo država subjekt međunarodnog prava, tako da se još i sada raspravlja tko je sve subjekt međunarodnog prava.

Priznanjem da uz države postoje i drugi subjekti međunarodnog prava, pisci se razlikuju u pogledu ocjene subjekata. Tako se npr. tvrdi da su države jedini subjekti koji stvaraju međunarodno pravo po tome su aktivni, dok su drugi pasivni subjekti međunarodnog prava odnosno adresanti donesenih propisa. U nekim situacijama javlja se učenje da je i narod subjekt međunarodnog prava, a takvo učenje zastupali su talijanski pisci u vrijeme borbe talijana za ujedinjenjem.

Danas u svijetu ima oko 190 država teritorijalnih jedinica koje se nazivaju državama, ali taj broj se povećava jer ima teritorijalnih jedinica koje još nisu dekolonizirane. Iako se u novije doba stvara veći broj malih država, te su neke od njih formalno samostalne, ali su zadržale određene veze s nekadašnjim kolonijama. Kada pogledamo u biti nema jedinstvenog tipa države ni što se tiče unutarnjeg uređenja, ni međunarodnih prava i dužnosti.

Nakon drugog svjetskog rata priznaje se svakom narodu pravo na samoodređenje i na razvoj do vlastite države.

Dakle, dolazimo do zaključka da uz države postoje i drugi subjekti međunarodnog prava i to se temelji na mišljenju Međunarodnog suda za nadoknadu štete za nastradale dužnosnike UN iz 1949., gdje je Međunarodni sud jasno rekao da uz države postoje i drugi subjekti međunarodnog prava, koji se od države razlikuju po svojim pravima i obvezama.

Kada su se države počele udruživati u razne organizacije sa određenim zadacima i ciljevima, u početku znanost je te organizacije prikazivala kao federacije ili konfederacije, te ih nazivala upravnim unijama.

Samoj Ligi naroda većinom se priznavala osobnost međunarodnog prava, a što je u većoj mjeri priznato UN koja je prema pojedinim državama nastupala kao posebna jedinica koja vodi pregovore i sklapa sporazume (što je navedeno u čl. 43., 63. i 77. Povelje UN-a), a isto tako postupaju i druge međunarodne organizacije koje sklapaju ugovore između sebe i pojedinih država.

Država ima svoje specifične osobine po kojima se razlikuje o drugih vrsta organizacija i to:

- a) globalni i politički karakter države – politička vlast,
- b) suverenost državne vlasti
- c) oružanu, ekonomsku i ideološku moć
- d) poseban odnos prema stanovništvu i teritoriju
- e) specifične državne funkcije i
- f) povezanost države i prava.¹⁴

A isto tako država ima i svoje organe:

- a) prema vrsti poslova od kojih se organi sastoje razlikujemo ustavno-zakonodavne, izvršno-političke i upravne organe,
- b) prema načinu kako su službene osobe došle na poslove – organe: nasljedni, izborni, postavljeni i nametnuti,
- c) prema važnosti i moći: odlučujući i izvršni organi,
- d) prema tome koliko službenih osoba odlučuje u državnim organima: individualni i kolektivni
- e) prema osobinama službenih osoba koje u njima rade: na profesionalne ili stručne i neprofesionalne ili potpolitičke,
- f) prema tome da se poslovi sastoje ili ne od neposrednog državljanstva oružanih sredstava: oružani i civilni ograni,
- g) prema teritorijalnoj nadležnosti: centralni, regionalni i lokalni organi.

14. *Ibid* Nikola Visković, Teorija države i prava, Zagreb, 2006., str. 22.

Kao i svaka druga pojava i država se klasificira prema važnim osobinama, kriterijima klasificiranja, pa se tako danas upotrebljavaju četiri načina klasificiranja koja su važna za suverene države:¹⁵

a) razlikovanje države prema obliku vladavine

Izraz oblik vladavine označava položaj šefa države pa tako tu razlikujemo

- Monarhiju – u kojoj je šef države monarh, kralj, car, na vlast dolazi nasljedno i vlada doživotno ili do povlačenja. Kroz prošlost države su velikom većinom apsolutne ili neograničene. Monarh je bio najmoćniji subjekt države. Danas u svijetu postoje monarhije, npr. Engleska, Švedska, Norveška, Španjolska, Japan, Saudijska Arabija i dr., koje su gotovo sve parlamentarne.

- Republika – suprotno monarhiji tu šef države dolazi na funkciju izborom, obavlja je određeno vrijeme. Postoje predsjednička (SAD), parlamentarna (Italija, Njemačka) i mješovita republika (Francuska, Rusija). Hrvatska je od 2009. Parlamentarna država.

- Diktatura – ili tiranija. Šef države na vlast dolazi nasilno i protupravno, vlada neograničeno i neodređeno vrijeme, onoliko koliko se nasiljem uspije održati na vlasti, ali kako dođe nasilno, tako nasilno bude i svrgnut s vlasti. Najpoznatije diktature u novije vrijeme su one pod vodstvom Musolinija, Hitlera, Staljina.

b) države možemo razlikovati i po političkom sistemu, pa tako razlikujemo:

- autokracije – vladar ne izvodi svoju vlast izvolje naroda već vlada na temelju svog vlastitog ugleda ili na temelju tradicionalnih shvaćanja. Narod odnosno stanovništvo je lišeno prava da utječe na političku vlast. Autokratski sistem zadržao se na svim kontinentima sve do 19. st. Totalitarizam je oblik diktature koja ima netolerantnu ideologiju, vlast državne partije, sistemski teror, monopol nad sredstvima informiranja i upravljanje ekonomijom.

- oligarhija – država u kojoj uz poglavara u vlasti sudjeluje i manji dio društva (vladajući stalež). Postoje dva tipa oligarhije: aristokratska u kojoj sloj moćnih ljudi sudjeluju u vlasti i polukratska država u kojoj je su na vlasti financijski bogati ljudi. Aristokratske države su bile države iz doba rimske i grčke povijesti, dok su polukratske države bile brojne renesansne države-gradovi Venecija, Firenca, Dubrovnik, Zadar i dr.

15 . Nikola Visković, Teorija države i prava, Zagreb, 2006., str. 57.

- demokracija – je politički sistem gdje većina stanovništva ima slobodna prava i političkog odlučivanja i postavljanja, nadzora i pozivanja na odgovornost nosioca državne vlasti. Temelj demokracije jeste ljudska jednakost i narodna suverenost.

Postoje dva tipa demokracije: antička u doba grčkih polisa – gradova. Atena je dugo kroz povijest smatrana uzoritom državom i moderna građanska demokracija nastala u SAD- u i Europi tijekom 19. st.

c) države razlikujemo prema državnom uređenju, ovisno o tome da li u državi postoji jedna ili više državnih organizacija tj. jedan ili više aparata ustavno-zakonodavne, izvršne, pravosudne i dr. djelatnosti. Postoje dva osnovna tipa:

- jedinstvena (unitarna) država koja ima jednu organizaciju vlasti

- složena država koja je sastavljena od više državnih organizacija. Postoji više oblika složenih država (realna unija, personalna unija, federacija i konfederacija).

d) također države razlikujemo prema stupnju centralizacije i decentralizacije

- centralizirana država je ona država gdje lokalni organi imaju malu samostalnost u obavljanju poslova iz svojih nadležnosti, te su se dužni pridržavati općih i konkretnih naređenja viših organa (vlade, ministarstava)

- decentralizirana država je ona država gdje lokalni organi imaju veliku mjeru samostalnosti u svojoj nadležnosti, dužni su poštivati opće norme viših organa, ali ne primaju naređenja od istih.

3.2. Priznanje države

Kada se pojavi nova država, tada države koje postoje uspostavljaju odnose sa tom novonastalom državom, dok je dugotrajna praksa izgradila za takve slučajeve postupak priznavanja novonastale države.

Institut za međunarodno pravo donijelo je 1936. godine rezoluciju sa dva temeljna načela za pitanje priznanja novih država i vlada, pa tako nezavisnost i jednakost država zahtijevaju da se poštuje pravo svake nacije da slobodno stvori i mijenja svoje institucije i da treba osigurati kontinuitet država uz sve promjene koje bi ih mogle zadesiti.

Dakle, priznanje nove države slobodan je akt kojim jedna država ili više njih, konstatira postojanje te države i smatraju je članicom međunarodne zajednice.

Međutim ne postoji obveza priznavanja države, a kada bi ta obveza postojala, onda države koje ne bi dale priznanje ili bi kasnile s tim, protupravno bi kršile međunarodno pravo, tj. počinile bi međunarodni prekršaj. Tako je priznanje diskreciono pravo svake države pa bi uskraćivanje ili otezanje bilo neprijaznost, a ne povreda prava.

Postoje i države, koje iako su ispunile sve uvjete za priznanje iz političkih razloga ne žele takvo priznanje, npr. Tajvan.

Priznanje države i vlade često se politizira, tj. priznanje se daje ili uskraćuje prema stavu vlade prema novoj državi ili vladi.

Tako se politikom uvjetovano priznanje ili nepriznanje može pozivati na neko pravilo međunarodnog prava ili drukčijim tumačenjem tog pravila.

Razlikujemo priznanje *de jure* stalno i potpuno i *de facto* privremeno ili ograničeno na neke odnose.

Priznanje *de jure* je neopozivo, ne može se opozvati ni onda ako priznata država ne izvrši neku obvezu koju je preuzela prilikom priznanja.

Priznanje se može izvršiti izrijekom ili šutke. Izrijekom se to čini više ili manje u svečanom obliku ugovorom ili svečanije kolektivnim aktom na nekoj međunarodnoj konferenciji. Uspostava diplomatskih odnosa ima značenje prešutnog priznanja, ako prethodno priznanje nije izričito dano.

Jedna skupina pisaca mišljenja je da je tek sa priznanjem država postala članom međunarodne zajednice i subjektom međunarodnog prava. Dok druga skupina pisaca smatra da se priznanjem samo konstatira pravni učinak novog pravnog subjekta međunarodnog prava. Pa tako prevladava mišljenje da priznanje ima deklarativni učinak, nova država postoji bez obzira na priznanje.

Pojedine države ili skupina država mogu utvrditi vlastite uvjete za priznanje neke države. Tako su npr. zemlje Europske zajednice 1991. godine usvojile uvjete za priznanje novonastalih država:

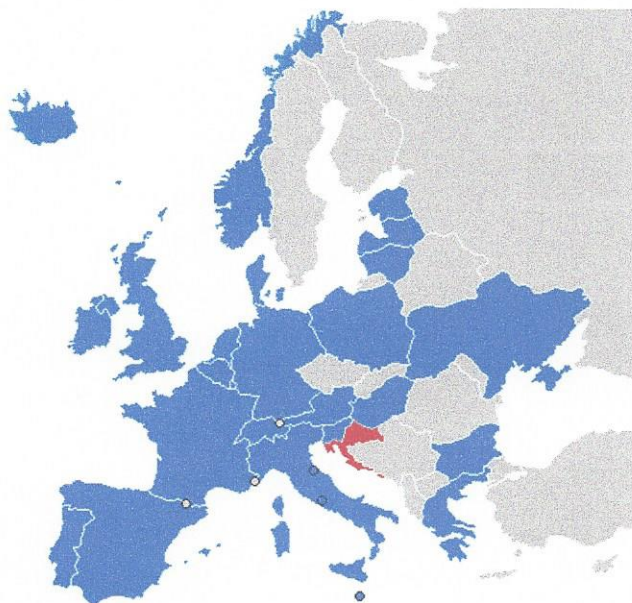
- da poštuju načela Povelje UN, obveze završnog akta iz Helsinkija i Pariške povelje,
- da poštuju prava etničkih i nacionalnih skupina i manjina,

- da poštuje nepovredivost svih granica koje se mogu mijenjati samo mirnim putem,
- da prihvaća sve obveze o razoružanju i neširenju nuklearnog oružja, te o sigurnosti i stabilnosti,
- da se obvežu da sporazumom rješavaju sva pitanja sukcesije država i regionalne sporove.¹⁶

A isto tako države članice Europske zajednice, neće priznati države koje su rezultat agresije.

Priznanje ima važne pravne posljedice: brojni zakoni i drugi akti priznate države imaju pravni učinak u državi koja je prizna, priznata država ima pravo na imunitet od sudbenosti pred sudovima države koja ju je priznala, s priznatom državom se mogu sklapati međunarodni ugovori i razmjenjivati diplomatski predstavnici

Republika Hrvatska je proglasila suverenost i samostalnost 25. lipnja 1991. Sabor je tada usvojio više povijesnih odluka, a nakon tromjesečne odgode njihove primjene konačna odluka o raskidu svih državnopravnih veza sa SFRJ, odnosno o potvrđivanju neovisnosti je donesena 8. listopada 1991. Nakon 25. lipnja, idućih dana i mjeseci su uslijedila priznanja drugih država.

Priznanje Hrvatske, 15. siječnja 1992. Plavom su prikazane zemlje, koje su priznale Hrvatsku do 16. siječnja 1992.¹⁷

16. Juraj Andrassy, Božidar Bakotić, Budislav Vukas, Međunarodno pravo 1, Zagreb, 1995., str. 76 -77.

17. https://hr.wikipedia.org/wiki/Dan_mc%C4%91unarodnog_priznanja_Republike_Hrvatske

Istoga dana kada je Republika Hrvatska proglasila suverenost i samostalnost, slične akte o neovisnosti je donijela i Republika Slovenija. Već sutradan su se dvije države uzajamno priznale. Na sjednici Glavne skupštine UN 22. svibnja 1992. koju je vodio saudijski veleposlanik Sinan Shihabi, Hrvatska je aklamacijom primljena u članstvo Ujedinjenih naroda. Uz Hrvatsku nove su članice postale Slovenija i Bosna i Hercegovina. Do 31. prosinca 1995. Hrvatsku su priznale 124 države. Sredinom 2010. Hrvatsku još nije formalno priznalo 20 država.¹⁸

Sabor RH je 25. lipnja 1991. donio Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske kojim se Hrvatska uspostavlja kao neovisna država. Neuspjehom u rješavanju jugoslavenske krize 8. listopada 1991. godine raskida sve državno-pravne veze s dosadašnjom SFRJ. Od 1. travnja 2009. članica je NATO-a, dok je 3. listopada 2005. godine Hrvatska je započela pregovore o pristupanju Europskoj uniji. Hrvatska je postala 28. članica Europske unije 1. srpnja 2013. godine.¹⁹

3.3. Priznanje Vlade

Kada se nekoj državi dođe do promjene vlade, a ta promjena se desila na način koji nije u skladu s ustavnim poretom države, npr. državnim udarom ili revolucijom, tada dolazi do pitanja da li je ta vlada ovlaštena da predstavlja svoju državu, te se tom prilikom nastavlja neizvjesnost da li će dotadašnja vlada nastaviti borbu protiv nove vlasti ili će negdje iz inozemstva djelovati. Druge države nisu dužne produljiti odnose sa novom vladom.

Ako u nekoj državi dođe do smjene vlade na način koji je propisan ustavom, npr. kao rezultat promjene putem demokratskih izbora, tada novu vlast zastupa država u međunarodnim odnosima. Stari je običaj da druge države s posebnim aktom priznaju vladu s kojom nastavljaju diplomatske odnose, dok vlada vlastitim aktima preuzima obveze prema novoj vladi i državi koju zastupa.

18 . http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=147755 Dr. sc. Davorin Rudolf ml.: Stjecanje međunarodno-pravne osobnosti Republike Hrvatske 25. lipnja 1991 Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 50, 1/2013., str. 51.- 80

19. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska>.

Priznanje nove vlade kao i kod priznanja nove države slobodan je izbor svake države za koji ne postoji obveza. S obzirom da danas vlada načelo slobode svakog naroda da stvori vladu koju želi, pa bi svako nepriznanje takve vlade značilo miješanje u unutarnju politiku države. Priznanje novoj vladi daje se ako je sposobna i voljna ispunjavati sve svoje dužnosti po pravilima međunarodnog prava.

Povijest međunarodnih odnosa poznaje dva primjera za postavljanje načela po kome se nisu priznavala vlade koje su dolazile na vlast nasilnim putem.

Prvi primjer je praksa Svete alijanse koja je štitila načela legitimiteta te intervencijom suzbila pokušaje revolucije u Napulju 1821. godine i Španjolskoj 1822. godine. Takva praksa je kasnije odbačena.

Drugi je primjer Tobarova i Wilsonova doktrina u Americi, 1907. godine ministar Ekvadora Tobar predložio je da se ne prizna vladu koja je nasilnim putem došla na vlast. 1913. godine predsjednik SAD-a Wilson navedeno načelo je primjenio prema Meksiku kada je izjavio da SAD neće priznati vladu kojoj je izvor neustavan (Wilsonova doktrina). 1930. Meksički ministar vanjskih poslova, postavio je načelo da priznanje vladi znači uvredljivo miješanje stranih država u unutarnje prilike.

Kao i kod države, priznanje vlade može biti: *de jure*, potpuno i konačno i djeluje retroaktivno i *de facto* privremeno kada se nova vlada nije ustalila ili nema potpunu kontrolu nad svojim područjem ili se sumnja da nije u stanju preuzeti svoje obveze.

3.4. Temeljna prava države

Temeljna prava i dužnosti država čine neku vrstu objektivnog i višeg prava u dosadašnjem međunarodnom poretku.

Poveljom UN-a, odnosno deklaracijom iz 1970. prihvaćena su načela međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i suradnji između država u skladu s Poveljom UN-a.

Povelja u temeljnim elementima međunarodnih gospodarskih odnosa nabraja: suverenost, teritorijalnu cjelovitost, političku nezavisnost, suverenu jednakost, zabranu agresije, neintervenciju, miroljubivu koegzistenciju, pravo naroda na samoodređenje i dr.

1. Načelo zabrane sile

U čl. 2. Povelje UN-a propisano je da se „članovi u svojim međunarodnom odnosima uzdržavaju od prijetnje silom ili uporabom sile, koje su uperene protiv teritorijalne cjelovitosti ili političke neovisnosti bilo koje države ili su na bilo koji način nespojive sa ciljevima UN-a“. Također, u deklaraciji iz 1970. zabranjeni su i neki drugi oblici posredne agresije gdje stoji da se svaka dužna suzdržati od organiziranja ili poticanja na organiziranje dobrovoljnih snaga ili oružanih skupina, uključujući i plaćenike radi ubacivanja na područje druge države. Također se svaka država mora suzdržavati od organiziranja, poticanja, pomaganja ili sudjelovanja u građanskom ratu ili terorističkom činu u nekoj drugoj državi te ne dopustiti takvo organiziranje u svrhu izvršenja tog čina na svom području.

2. Načelo mirnog rješavanja međunarodnih sporova

Da bi se osigurao trajan međunarodni mir bilo je nužno da sve države prihvate neke pravne obveze glede rješavanja sporova koja mogu nastati, i to putem postupka koji dovodi da presude koje će izreći nepristrano tijelo (suđenje ili arbitraža) a što je predviđeno u čl. 2. Povelje UN-a gdje je predviđeno da „članovi rješavaju svoje međunarodne sporove mirnim sredstvima na način da ne ugroze međunarodni mir, sigurnost i pravdu“.

3. Načelo neintervencije

Intervencija koja nije dopuštena može se nazvati nasilnim miješanjem neke države ili više država ili međunarodnih organizacija u poslove koje ulaze u unutarnju ili vanjsku nadležnost neke države bez njenog pristanka.

Kada Vijeće sigurnosti UN-a u okviru svoje nadležnosti naloži intervenciju u slučajevima prijetnje miru, narušavanjem mira ili agresije tada govorimo o dopuštenim mjerama. Pod nedopuštenom intervencijom možemo navesti nedopuštene mjere jedne ili više država poput mjera političkog, gospodarskog ili sličnog pritiska s namjerom da se od države iznudi neki ustupak.

4. Dužnost država da međusobno surađuju u skladu s Poveljom UN-a

U ovom načelu radi se o popisu područja poželjne suradnje između svih država svijeta radi zajedničke koristi, uzajamno povjerenje u cilju jačanja međunarodnog mira i sigurnosti.

U deklaraciji se navodi da su „države dužne međusobno surađivati na raznim područjima međunarodnih odnosa, bez obzira na njihove razlike u političkim, gospodarskim i društvenim sustavima, radi održavanja međunarodnog mira i sigurnosti i radi unapređenja

međunarodne ekonomske stabilnosti i napretka, općeg blagostanja naroda i međunarodne suradnje bez diskriminacije utemeljene na tim razlikama“.

5. Načelo ravnopravnosti i samoodređenja naroda

Što se tiče navedenog načela u deklaraciji iz 1970. navodi se da „na temelju načela ravnopravnosti i samoodređenja naroda, utvrđenom Poveljom, svi narodi imaju pravo da slobodno, bez mješanja izvana odrede svoj politički status, te da slijede svoj privredni, socijalni i kulturni razvoj, i svaka je država dužna poštovati to pravo u skladu s odredbama Povelje“.

6. Načelo suverene jednakosti država

Povelja u čl. 2. navodi da se „organizacija temelji na načelu suverene jednakosti svih svojih članova“. Pa tako u Deklaraciji iz 1970. Navodi „Sve države uživaju suverenu jednakost. One imaju jednaka prava i dužnosti i ravnopravni su članovi međunarodne zajednice, bez obzira na razlike gospodarske, socijalne, političke ili druge naravi“.

Suverena jednakost uključuje pravnu jednakost država, uživanja prava koja čine punu suverenost, te poštivanje osobnosti drugih država.

7. Načelo ispunjavanja prihvaćenih međunarodnih obveza u dobroj vjeri

U čl. 2. Povelje UN-a navodi se „da bi se svim članovima osigurala prava i blagodati koja proistječu iz članstva, članovi moraju u dobroj volji ispunjavati svoje obveze koje su preuzeli u skladu s ovom Poveljom“.²⁰

3.5. Složene države

U međunarodnom pravu nisu važne razlike između malih i velikih država, pravno su jednake, danas nema važnosti državni okvir, dok su u povijesti postojale razlike između monarhija i republike. Pa tako danas države možemo podijeliti na unitarne poput RH gdje postoji jedinstvena državna vlast za čitavo područje i jedinstveni organi međunarodnih odnosa i složene državne zajednice u kojima po pravilima postoje zajednička tijela, koje uz to svaka jedinica ima vlastite organe s isključivom nadležnošću, u koju se vlast zajednica ne smije miješati.

20. Juraj Andrassy, Božidar Bakotić, Budislav Vukas, Međunarodno pravo I, Zagreb 1995., str.88-89.

Najstariji oblici složenih država su personalna i realna unija, dok su konfederacija i federacija noviji oblici složenih država. Danas je federacija jedini oblik složene države zastupljene u svijetu.²¹

a) Personalna unija – zajednica vladara dviju država do koje dolazi kad se poklope nasljedni redovi ili kad se vladara neke države izabere za vladara druge države. U takvoj zajednici svaka država zadržava svoju nezavisnost, odnosno samostalnost u unutarnjim poslovima i međunarodno pravni subjektivitet. Takav oblik složene države pripada povijesti, dok neku smatraju personalnom unijom vezu Ujedinjene Kraljevine gdje je britanska kraljica i dalje glavar države.

b) Realna unija – veza više država koje imaju zajedničkog vladara. Takva država može nastati međunarodnim ugovorom država koje ulaze u realnu uniju. Osim zajedničkog vladara ona ima i druge zajedničke organe (šefa vlade, ministarstva obrane, financija i vanjski poslovi). Takva unija prema inozemstvu nastupa kao jedinstveni subjekt međunarodnog prava. Primjeri takve države su između Austrije i Ugarske, Hrvatske i Ugarske

c) Federacija - federacija ili savezna država je zajednica više jedinica koje se nazivaju državama, republikama, provincijama i pokrajinama. Oblik složenih država raširen je na svim kontinentima. U novije doba dolazi do raspada više federacija, posebno višenacionalne federacije poput Čehoslovačke, Jugoslavije, Sovjetskog saveza, dok je Istočna Njemačka pripojena Zapadnoj Njemačkoj

Rješavanjem međuetničkih odnosa u zemlji 1993. Belgija postaje federacijom, nakon raspada Sovjetskog saveza i multinacionalna Ruska federacija postaje samostalnom državom.

Temeljni akt federacije nije međunarodni ugovor, nego savezni Ustav, kojim države članice prenose na savezne organe vrlo značajne i široke nadležnosti.

Savezna država je subjekt međunarodnog prava i kao takva prema vani nastupa zastupajući sve okupljene jedinice. U povijesti, a i danas ima primjera kada su pojedine savezne države također nastupale vani i bile su smatrane kao subjekt međunarodnog prava.

Među savezanim državama koje danas postoje, ustavni poredak većine takvih država ne priznaje sastavnim jedinicama nikakvu nadležnost u međunarodnim odnosima.

21. *Ibid* Vladimir Đuro Degan, Međunarodno pravo, Zagreb 2011., str. 250.

Tako je u federalnim državama Amerike, u saveznom državama Azije, gdje je samo savezna država nosilac međunarodnih odnosa. Isto tako je kod država Commonwealtha. U ustavima nekih federacija izričito stoji da su vanjski poslovi u cijelosti dani pod nadležnost federacije.

Može se reći da pravilo navedeno u čl. 2. Međumeričke konvencije o pravima i dužnostima države iz 1933. godine gdje stoji „savezna država samo je jedan subjekt pred međunarodnim pravom“. No to pravilo ne vrijedi općenito jer po ustavnim propisima i međunarodnoj praksi neke države poput SAD, Švicarske, sastavne jedinice federacije imaju neke više ili manje ograničenu sposobnost izravnog nastupanja prema drugim subjektima međunarodnog prava.

Ustav Sovjetskog saveza iz 1936. svojim državama davao je velika prava, pa tako i pravo na odcjepljenje, dok je Zakonom iz 1944. dao državama pravo na stupanje u neposredne odnose s drugim državama, sklapanje međunarodnih ugovora i sl., pa su tako 1946. uz Sovjetski savez članovima UN-a postale i članice sovjetske federacije Bjelorusija i Ukrajina.

U saveznom državama često se događa da predmet nekog ugovora pripada u nadležnost sastavnih jedinica što se tiče zakonodavnog provođenja, te tada može doći do poteškoća ako sastavne jedinice neće moći provesti to što se savezna država obvezala prema vani. Savezna država je međunarodno odgovorna za čini svojih država članica.

d) Konfederacija ili državni savez je veza više država sa ciljem da zajednički ostvare svoje ciljeve.

Nakon raspada Sovjetskog saveza 1991. godine jedanaest bivših republika osnovalo je Zajednicu Nezavisnih Država, nekakav vid konfederacije.

I međunarodne organizacije, poput Lige naroda i UN-a, neka su vrsta državnog saveza.

Konfederacija nije jedna država, ne postoji državno područje niti državljani konfederacije, postoje zajednički organi, ali oni nemaju neposredne vlasti posebno nemaju vlast nad državljanima. Iako nisu bile države sve su konfederacije bile od stranih država priznate posebnim pravnim subjektima.

Dakle, države članice konfederacije bile su potpuni subjekti međunarodnog prava, a i sama konfederacija je bila poseban subjekt s vlastitom voljom, ali samo u okviru nadležnosti koje su države članice prenijele na zajedničke organe.

4. ZAKLJUČAK

Međunarodno pravo je sustav pravnih pravila koja na pravni način uređuju odnose između subjekata tog prava, a glavni subjekti međunarodnog prava jesu neovisne (suverene) države i međunarodne organizacije. Razvoj međunarodnog prava u skladu je s vremenom i promjenama, te zahtjevima koji se javljaju zbog općih cljeva mira i sigurnosti svih građana svijeta.

Međunarodno pravo je sustav pravnih pravila koja na pravni način uređuju odnose između subjekata tog prava, a glavni subjekti međunarodnog prava jesu neovisne (suverene) države i međunarodne organizacije. Razvoj međunarodnog prava u skladu je s vremenom i promjenama, te zahtjevima koji se javljaju zbog općih cljeva mira i sigurnosti svih građana svijeta.

Državni teritorij je područje na kojemu državni organi vrše svoje nadležnosti. Granice njezine vlasti određene su područjem države. Da bi država bila priznata kao međunarodna osoba, mora imati stalno naseljeno stanovništvo. Zajednicu ljudi na području određene države čine građani (državljeni) te države te stranci. Svaka država mora imati i svoje organe vlasti. Suverenost se definira kao vrhovna vlast države na njezinu području koja isključuje vlast drugih država i nije podvrgnuta nikakvoj višoj vlasti. U međunarodnoj zajednici državna suverenost je pravni pojam i podvrgnuta je međunarodnom pravu.

Da bi država mogla biti ravnopravan subjekt međunarodnog prava ona mora biti priznata od drugih država. Priznanje države, u međunarodnom pravu, jednostrani je politički čin jedne ili više država ili drugih subjekata međunarodnog prava, kojim se izričito ili na konkludentan način (prešutno), prihvaća određena politička tvorevina državom.

Države se mogu podijeliti na dvije velike skupine: centralističke ili unitarne i na služene državne zajednice. U unitarnim državama postoji jedinstvena državna vlast za čitavo državno područje i jedinstveni organi međunarodnih odnosa. Složene države su države koje tvore više političko – teritorijalnih jedinica, bez obzira na ustavnopravni položaj tih jedinica.

Na kraju, možemo zaključiti da praksa međunarodnog prava djeluje kroz ugovore i običaje. Ne postoji sustav institucija, niti mjerodavno tijelo koje bi povelu sankciju u slučaju kršenja ugovora ili običaja. Međutim, međunarodno pravo je ipak u svakodnevnoj primjeni, jer države imaju zajedničke interese, pa se interesne strane okupljaju za pregovarački stol s ciljem iznalaženja najboljeg rješenja.

5. LITERATURA

1. Juraj Andrassy, Božidar Bakotić, Budislav Vukas, Međunarodno pravo 1, Zagreb, 1995.
2. Vladimir Đuro Degan, Međunarodno pravo, Zagreb, 2011.
3. Nikola Visković, Teorija države i prava, Zagreb, 2006.

Internet i ostali izvori :

4. https://hr.wikipedia.org/wiki/Dan_me%C4%91unarodnog_priznanja_Republike_Hrvatske
5. http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=147755 Dr. sc. Davorin Rudolf ml.: Stjecanje međunarodnopravne osobnosti Republike Hrvatske 25. lipnja 1991 Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 50, 1/2013., str. 51.- 80
6. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska>